

TEKOVE YVYPORA KUERA MAYMAYVA DERECHO KUAUKAHA

[Preamble]

(preamble missing)

Art. 1

Mayma yvypóra ou ko yvy ári iñapytl'yre ha eteicha dignidad ha derecho jeguerékópe; ha ikatu rupi oikuaa añetéva ha añete'yva, iporáva ha ivaíva, tekotevẽ pehenguéicha oiko oñondivekuéra.

Art. 2

Mayma yuypóra oguereko derecho ha libertad kuéra ko Declaraciónpe oíva, oñemaña'yre mba'eichaguapa i-ráza, ipire color; kiñápa terãpa kuimba'e, iñe'ẽ, i-religión, iñopinión política, hetã, ha'épa mba' rerekoha, oípa yvate terãpa nahániri sociedad ryepype, hamba'e.

Mba'eveichagua jeporavo avei ndoiók va'erã oñemañanguévo hetã situación rehe, legalmentepa mba'éicha oí, ha'épa isãsopyre, oguatáva ojeheguiete, térãpa oí ambue tetã ndiv térã ipoguype.

Art. 3

Mayma tapicha oguereko derecho oikovévo, piporúvo ilibertad ha ojerrespetávo ipersona.

Art. 4

Avavépe ndojeguerékói va'erã esclavo térã tembiguái ramo; mba'eveichagua esclavitud térã tapicha jejogua ha ñevende ndaikatúl oiko.

Art. 5

Avavére ndoikova'erãi ñembosarái vai térã ñambohasa asy, humano rekore ndojojáiva.

Art. 6

Mayma yvypóra oguereko derecho ojehechakuaávo ichupe opaite handárupi ha'eha peteĩ máva leiduéra renondépe.

Art. 7

Maymavaite: peteichante léi renondépe ha oguereko, mba'eveichagua jeporavo'yre, derecho peteicha léi oñangarekóvo hese. Maymáva oguereko derecho peteicha oñeñangarekóvo hese. Maymáva oguereko derecho peteicha oñeñangarekóvo hese opaichagua jeporavo ohóvaguí ko Declaración cóntrepe, ha opa ñeha'ã oikóvaguí jeporavorã.

Art. 8

Mayma yvypóra oguereko derecho oñangarekóvo hese hekoitépe tribunal kuéra oíva hetãme, omo'ã haguáicha ichupe umi opyrũsévagui iderecho kuéra rehe oíva constitución a léipe.

Art. 9

Avavépe ndaikatúi mbaretépe reínte oñedetene, ojegueraha preso terá oñemosẽ hetãgui.

Art. 10

Mayma yvypóra oguereko derecho, peteĩchapánte, ohendúvo ichupe idespáchope ha justicia ojerure haichaite, peteĩ tribunal oguatáva ojeheguiete ha oporolado apo'yva, ñemyesakãta java iderecho ha obligación huéra, ha avei ojehesa'yjórato ñembojáva hese tembiapo vai'etí cóntrape ohóva.

Art. 11

Ñembojáro peteĩ tapicháre hembiapo vai hague, oguereko derecho ñepensávo hese nda'upeichaiha, nahesakãi aja ha'eha culpable; pe ñemyesakã oido va'erã tribunalpe, ha oguereko va'erã upépe mayma garantía oikotevẽva ñedefende hagua.

Avavépe ñecondéva va'erãi ojapo térã ndojapói haguére peteĩ mba'endaha'éiva delito upe java, tetãpypegua léi térã tetãnguéra léipe guarã. Ñõeme'ẽ va'erãi avei castigo pohyve léipe oĩvaguí oiko jave delito.

Art. 12

Ndaikatúj oimeháicha reínte ojeikévo peteĩ tapicha rekovépe, hóga, hogapy térã icarta kuérpade. Naikatúi avei ojepokóntevo héra térã herakuã porãre. Mayma yvypóra oguereko derecho léi ñangarekóvo hese ko'ãmba'épe.

Art. 13

Mayma yvypóra oguereko derecho ou ha oheovo tetãpyre ha oiporavóvo moõoikóta peteĩ tetã ryepype.

Mayma yvypóra oguereko derecho osẽvo oimeraẽva tetãgui, taha e jepe hetãtee, ha upéi ou jeyo hetãme.

Art. 14

Ojepersegui jave ichupe, mayma tekove ikatu oho ñemo'ã hagua oimeraẽva tetãme.

Ko derecho ndaikatúi ojeporu persecución ourõ justiciagui tembiapo vaikuére, térã ojehe rupi Naciones Unidas remiandu ha rembipota cóntrape.

Art. 15

Mayma yvypóra oguereko derecho hetãvo.

Avavégui ndaikatúi ojepe'a oimeháicha reínte hetã derecho oguerékóvaguí okambiávo upe hetã.

Art. 16

Kuimba'e ha kuña maymáva, omendakuaaha tiémpo guive, oguereko derecho omdávo ha omoñepyrũvo petel ogapy. Ko'ávара ndaikatúi of problema óva raza, tetã, terã religióngui. Petelcha va'era 1 derecho kuéra menda reheguáva, oiko aja kupukue hikuíi menda ryepype, ha evei sapyánte ñembyairõ upe imenda kuéra.

Menda ikatu oiko umi omendátava otrõ añoite petel ñe'ẽme upeverã, ojeheguiete, avave ojopy'yre ichupekuéra.

Familia ha'e sociedad apyra ha ñepyrũete, ha oguereko derecho ñangarekóvo hese sociedad ha Estado.

Art. 17

Mayma yvypóra iderecho oguerekóvo imbaèteéva, ha ha'êño háicha, ha avei ambuerkuéra ndive.

Avavégui ndojepe'a va'erãi oimeháicha reinte imbáe teéva.

Art. 18

Mayma yvypóra oguereko derecho ñemonguévo ojeheguiete, iñaka, inconciencia ha ireligión he'i háicha ichupe. Ko deréchope oike ikatuha okambia ireligión ha ijerovia, avei ohechaukávo ko'áva ha'êño háicha térã ambuekuéra ndive, opavave renondépe térã ha'êño hápe, tekombo'e, térã jeiko upéva he'i háicha rupive.

Art. 19

Maypa tapicha iderecho oguerekóvo ijidea ha iñeñandu tee, ha upéva oikuaaukávo ojejuru mboty'yre ichupe; ko deréchope oike avavépe nonnemolestáivo marandu ha opinión kuéra, ha avei ñemosarambivo ko'áva opaite hendárupi, mayma tembiporu upevarã oiva rupive.

Art. 20

Mayma yvypóra oguereko derecho ijatyvo ñondive ha ojaísovo joaju hapicha kuéra ñorairõ'yre.

Avavépe ndaikatúi ojejopy oike hagua petel asociaciónpe.

Art. 21

Mayma yvipóra oguereko derecho ijávo hetã resambyhype, ha'ete voi, yro katu hemimoĩngue, h'ae oiporavo va'ekue rupive.

Mayma tapicha oguereko derecho petelichapante, ohupityvo cargo público kuéra hetãme.

Mburuvicha kuéra omanda ha oisambyhy hagua teta, tetãygua kuéra ome'eẽ ichupekuéra upe pu'aka. Ha ko tetãygua kuéra rembipota ojechauka va'erã elección ipotiva rupive, cada cierto tiempo oiko va'erãva, maymavaite ijahápem ha peteicha ivoto kuéra ovalehápe; avei avave oikuaa'yre mávarepa revota, ikatu haguaicha avave nandejopyiue jeporavo apópe.

Art. 22

Mayma yvypóra, ha'erupi sociedad pegua, oguereko derecho pe sociedad ñangarekóvo hese. Upevaã pe hetã ñeh'ã mbaite va'erã, ha tetãnguéra ñopytyvõ va'erã, recurso ha organización tetã oguerekóva rupive, maymavaite ohupity hagua hemikotevẽ económico social ha cultural, oiko hagua ichugui persona añetete.

Art. 23

Mayma yvypóra oguereko derecho omba'apóvo ojeheguiete hembiaporã, pe imba'apópe ñemongu'évo iporãve haguíicha, ha ñeñangarekóvo hese ani opyta trabajo'yre.

Mayma yvypóra oguereko derecho, mba'eveichagua jeporavo'yre, pretelchante ojepagávo ichupe, petelchaterõ hembiaapo.

Mayma omba'apóva oguereko derecho oganávo hekópe porã, oikokuaa haguíicha, ha'e ha hogaygua, idignidad humana ojerure háicha. Ndo hupitypáirõ ichupe oimeraẽva medio

pytyvõrã sociedad oguerekóvaguí.

Mayma tapicha oguereko derecho ojaísovo sindicato ha ojoajúvo hapicha mba'apohára ndive, iñinterése kuéra odefende hagua.

Art. 24

Mayma yvypóra oguereko derecho opytu'úvo, ho'ureimivo nombaápoi jave; avei omba'apóvo omba'apo hagua ha'óra pevénite, ha ivacaciónvo oguahẽ vove jepi tiempo, ha upe aja ojepagávo ichupe.

Art. 25

Mayma yvypóra oguereko derecho oikove olgadamivo, ani hagua ichupe voi, ha hogayguápe avei, ofalta ho'uva'erã, ipohã repyrã, iñemonderã, óga oiko hagua, ha ambue mba'e oikotevẽva oikove hagua. Iderecho avei oguereko seguro oñemongui ramo guarã imba apohágui, terã katu hasy, ndovalevéi, iména mano, itujaiterei, térã ambue mba'e rupi indojevale kuaavéi ramo guarã ojehe.

Sy ha mitãre oñeñangareko va'erã iporave haguáicha. Mayma mitã, omendáva oguereko derecho sociedad oñangarekóvo hesekuéra.

Art. 26

Mayma yvypóra oguereko derecho ojehekombo'eukávo. Pejehekombo'e reínte va'erã, pe iñepyrũetépeguánte jepe. Pe tekombo'e jehai ha jeleénte jepe hagua, ha'e va'erã obligatorio. Profesión kuéra ha técnica ñeaprende, olva'erã enteroitépe ohupity haguaicha. Umi universidad rupi ojeike hagua, katupyry rehente odepende va'erã, ha mayma interesádope oñeme'ẽva'erã juruja.

Pe educación rembiaporã ha'eva'erã: tojapo tekove mayágui persona añetete, okakuaáva opóichavo. Omombarete va'erã derecho ha libertad ñemomba'e guasu. Oipytyvõ va'erã olhagua jekopyty, ñoaguanta kuaa, joayhu, mayma tetã ha raza terã religión oñondive. Omboguata va'erã avei umi tembiapoukapy Naciones Unidas omolva ol hagua tapiáite py'aguapy.

Sy ha tuvakuéra oguereko derecho itendondévo oiporavo hagua mba'éichagua educaciónpa oñeme'ẽta imitãnguérape.

Art. 27

Mayma yvypóra oguereko derecho oparticipávo, avave ojopy terã ojoko'yre ichupe, incomunidad rekotee ñeñandukápe; ombovyávo ichupe umi tembiapokue porã hechapyrã; avei oparticipávo umi arandu pyahu oikévape, ha umi jeiko porãve ko'ãgarupi óuvape.

Mayma yvypóra oguereko derecho oñeñangarekóvo ichupe interese moral ha material oguerekóva rehe, ha'érupimba'epyahu terã ñe'ẽ yvoty, kuatia arandu térã tembiapo hecharamomby apohare.

Art. 28

Mayma yvypóra oguereko derecho ojejaísovo ichupe hetãsme ha hetãnguéra apytépe, petef jeikoha oñemo'añatehape derecho ha libertd kuéra onnemolva ko Declaraciónpe.

Art. 29

Mayma yvypóra oguereko tembiaporã comunidad ndive guarã, upépe mante ikatúgui okakuaa

ha hi'aju persona haicha.

Léi mante ikatu omol linde ikatu'yva jahasa jaiporukuévo ñande libertad kuéra, ani hagua ñapyru ñande rapicha derecho ha libertad rehe; avei jaiko hagua moral ojerure háicha, orden público oipota háicha, ha petel sociedad democrática reko py'aguapy oikotevẽ Háicha.

Ko'ã derecho ha libertad juéra mba'eveichvérõ ndaikatúi ojeporu Naciones Unidas oipota ha opensáva cóntrape.

Art. 30

Mba'evépunto ko Declaraciónpe olva noñentende va'erãi ome'ẽ Estádope, petel aty térã petel tapichápe, omoñepirũ ha omboguata hagua algùn tembiapo ikatúva omboyke petelva jepe umi derecho ha libertad kuéra oñemboysyva ko Declaraciónpe.